

Chef-dirigent Ivan Meylemans:

“Klassieke muziek is zó goed. Die blijft.”

Vorig jaar spraken we met Ivan Meylemans, chef-dirigent van Het Zeeuws Orkest (HZO), over de coronatijd. Deze keer vertelt hij over de wereld van het dirigeren. Over de balans tussen gezag en een goede sfeer, over het plotseling invallen voor een zieke collega en over het bestuderen en uitvoeren van een muziekstuk. “Je kan je niet helemaal laten meevoeren.”

Jarenlang was Ivan Meylemans trombonist bij het Koninklijk Concertgebouw Orkest (KCO). In 2007 gaf hij zijn baan bij het KCO op om volledig als dirigent te gaan werken.

De KCO-hoornisten Jasper de Waal en Jacob Slagter gaven net zoals jij de vaste baan bij het KCO op om dirigent te worden. Bij Jacob Slagter speelde de druk een rol. De spanning die het spelen van een solo hem gaf, vond hij steeds zwaarder worden. Was de stress van het foutloos presteren in

een orkest van wereldfaam voor jou ook een reden om te wisselen van rol?

“Solo’s zijn op een eerste hoornplek heel veeleisend. Als trombonist zit je toch iets rustiger. Er zijn minder solo’s, het is meer een groepsinstrument. Het was meer dat ik altijd al dirigent wilde worden en aan het conservatorium in Den Haag heb ik dan ook directie gestudeerd. Bij een kamerorkest in Brugge vroegen ze mij in 2007 als chef. Ik heb de knoop door gehakt en gedacht ‘na vijftien jaar KCO stop ik’. Wel spannend, omdat je je vaste salaris verliest en die baan bij dat

Naar een foto van Hans Colijn.

kamerorkest ook geen fulltime baan was. Maar in de beginjaren, als je beginnend dirigent bent, dan ben je heel populair. Dan komen de opdrachten bijna als vanzelf.”

Je zou denken dat met name de wat oudere dirigenten veel werk krijgen aangeboden.

“Er is altijd juist behoefte aan nieuw bloed en jonge mensen. Je ziet trouwens nu ook steeds meer dames die overal chef worden. Dat vind ik een gunstige evolutie. Maar je concurrentiepositie is lastiger. Ik klaag niet hoor. HZO is echt een geweldig orkest. Ik heb niet de behoefte om een internationale ster te worden.”

Maar je hebt veel in het buitenland gedirigeerd. Je site toont een indrukwekkende lijst van orkesten en buitenlandse steden.

“Ja, maar het is minder nu. Ik heb het heel veel gedaan. Maar de ene week in Zagreb staan, de andere week in Stockholm en dan weer in Nederland en België... Ik vind het zoals het nu gaat heel goed. HZO, ik heb een vast harmonieorkest, een vast fanfareorkest, ik doe heel veel brassband. Heel veel verschillende orkestvormen. Daarnaast diriger ik af en toe als gastdirigent.”

Dirigenten moeten soms ook invallen als een collega ziek is. Hoe komt een orkest dan bij een bepaalde dirigent terecht?

Als er haast is, bepaalt de artistiek directeur wie er gebeld moet worden. Dat gebeurt mij geregeld, maar soms moet je ‘nee’ zeggen omdat je dan ander werk hebt. Daarom hebben al die orkesten een assistent in dienst, iemand die er sowieso bij zit en kan invallen. Dat zijn vaak jonge mensen, waar trouwens niet altijd het hele orkest mee tevreden is. Dan willen ze toch een beter iemand. Ze hebben soms liever iemand van buiten het orkest. Maar het is voor jonge

dirigenten belangrijk om ervaring op te kunnen doen.” Het is een voordeel dat Meylemans een enorme hoeveelheid muziekstukken op zijn repertoire heeft staan. “Als je alle Beehovens gedaan hebt en je moet invallen voor een Beethovensymfonie, dan is dat natuurlijk mooi meegenomen.”

Ivan Meylemans, chef-dirigent van HZO

Als gastdirigent werkte Meylemans met ondermeer met het Koninklijk Concertgebouw Orkest, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Radio Philharmonisch Orkest, het Brussels Philharmonic en andere orkesten in België, Kroatië, Duitsland, Denemarken, Zweden, Frankrijk en Zuid-Korea.

Ivan Meylemans heeft meer dan 300 werken op zijn repertoire staan.

Kan je zo weer aan de slag gaan met een symfonie die je vijf jaar geleden gedirigeerd hebt?

“Ja, dat gaat vrij snel. Een nieuw stuk blijft echt het lastigste. Dat kost ook qua studietijd zeker dubbel zo veel tijd.”

Hoeveel kost bijvoorbeeld een symfonie van Haydn die je nog nooit hebt gedirigeerd?

“Het kost minstens zes uur om een symfonie van Haydn (die zijn niet zo lang) dirigeerklar te hebben. Je bestudeert de partituur en je projecteert het op het orkest dat het moet gaan doen. Bij bijvoorbeeld Schönberg is de partituur heel complex, maar alles staat er in genoteerd. Dat maakt het voor mij wel makkelijker om te bepalen waar de muziek naar toe moet.

Als ik ’s ochtends wakker wordt, om een uur of zes, begin ik de dag met het bestuderen van partituren.”

Hoor je in je hoofd de muziek als je de partituur leest?

“Jazeker, maar bij moderne stukken is dat heel lastig. Van bekende stukken van Tsjaikovski, Beethoven of Dvorák zijn er eerdere opnamen beschikbaar, maar ik ga toch altijd eerst zelf de partituur bestuderen. Anders heb je één opname, en dat kan een goede of een slechte zijn, waardoor je meteen beïnvloed bent. Als ik toch opnames beluister, dan probeer ik er meteen vier of vijf te beluisteren.

Ik heb die stukken natuurlijk ook heel vaak gespeeld, in mijn tijd als trombonist. Daardoor ben je ook beïnvloed. Maar die invloed vind ik goed. Je denkt na over het tempo dat toen gespeeld werd en je besluit of je dat ook wilt. En zo vorm je toch een eigen visie. Ook als assistent-dirigent neem je heel veel dingen over. Maar je projecteert het wel op jezelf.”

Ben je tijdens het dirigeren heel technisch bezig of kan je je mee laten voeren door de muziek? Of allebei?

“Het móet alle twee. En met die vraag heb je meteen de ‘million-dollar question’ te pakken. Wat is dirigeren? Wat doet een dirigent? Je kan je niet helemaal laten meevoeren, tenzij het orkest het fenomenaal doet. Je moet het toch sturen. Soms ben je echt gewoon verkeerspolitie. Niet te snel, niet te langzaam, niet te zacht. Daar een balans in vinden, daar een vrijheid in zoeken. HZO is een orkest met musici die niet zo vaak samenspelen. Super enthousiaste spelers, maar als je niet vaak samenspeelt, dan heeft dat ook zijn technische beperkingen. Je wilt soms in snelle tempi, vivace. Ik krijg vaak te horen ‘Ivan, dat was toch echt te snel nu.’ Het is in het repetitieproces een hele psychologische zoektocht. Stel dat ik vivace in de eerste repetitie al neem, dan krijg ik heel dat orkest over me heen. Je moet telkens die grens opzoeken en ook afspraken maken. ‘Jongens, volgende keer gaan we wat sneller.’ De orkestleden zullen het niet geloven, maar ik probeer toch echt aan de realistische kant van de tempi te zitten.

Je moet ook rekening houden met de verschillende zalen. Het theater in Goes is vele malen droger dan de Concertzaal in Middelburg. Dan moeten we ook compleet anders spelen. Daar ben je verantwoordelijk voor en dan kan je je niet zomaar laten gaan. Maar er zijn van die momenten, die zoek ik echt uit. In Middelburg kan je onvoorstelbaar mooi zacht spelen. Pianissimo’s komen echt glashelder over. Maar die moet je dan ook afdwingen. Nog zachter... Die zoek ik heel bewust uit. Het kan lijken op effectbejag en volgens de letter van het woord is het dat ook. Je wilt het orkest meenemen én je speelt voor de mensen in de zaal. Je wilt dat het effect heel mooi over komt in de zaal.

Als je moet invallen terwijl er geen repetitie meer kan zijn, kan je dan nog een eigen invulling aan het concert geven?

Nee, dan niet. Ik ben wel eens ingevallen zonder repetitie. Dan bespreek je met de concertmeester en een aantal aanvoerders welke tempi er gespeeld werden. Laatst kon in Brussel Valery Gergiev niet komen voor de zesde symfonie van Tsjaikovski. Dan is zo’n orkest ook heel dankbaar. Dan krijg je heel veel pluimen, het gaat als vanzelf. Het lastigste is het om voor een orkest te staan waar je zelf in gespeeld hebt. Als assistent bij het KCO moest ik dat vaak en ik ben ook een aantal keren terug gevraagd. Ze kennen je en voor hen houd je dan de rol van assistent en kon ik niet de muziek gaan interpreteren. Om daar boven te staan, is best lastig.

In hoeverre heb je nog persoonlijk contact met de musici als je verschillende orkesten hebt?

Bij HZO probeer ik altijd te mengen met de musici en met hen te spreken. Bij HZO gaat dat heel amicaal, als een grote familie. Je weet wat er speelt. Ik probeer ook muzikaal nooit mensen te ver te drijven. Vroeger stonden dirigenten

soms als een dictator voor een orkest, mensen zaten met angst te spelen. Dat is niet de goede motivatie om muziek te maken. Maar door te mild te zijn, krijg je dat er haantjes de voorste zijn die jón dan het leven zuur gaan maken, die lastige vragen gaan stellen of als je vraagt of het wat zachter kan, dan juist veel te zacht gaan spelen. Dat heb je gelukkig bij Het Zeeuws Orkest niet hoor. Muzikale zaken die gevoelig liggen, probeer ik heel eerlijk te doen. Als het een bepaalde musicus aangaat, dan pak ik dat zo persoonlijk mogelijk aan. Je kan niet vanaf de bok zeggen dat het niet goed gaat en dat beter iemand anders dat kan spelen. Dat gebeurde vroeger vaak, hoor. Chailly had er zelfs geen woorden voor nodig.” Meylemans doet de handbeweging van Chailly na. “Dat betekende dan ‘jij niet’.”

geval. Een bepaalde laag van onzuiverheden moet ik toelaten om het toch nog spannend te houden. Je kan veel beter een spannende foute noot spelen dan een saaie foute noot. Als er maar iets gebeurt. Vanuit dat uitgangspunt moet er muziek gemaakt worden. Mijn vrouw dirigeert kindertjes van vijf jaar in een strijkorkestje en eigenlijk is het verre van perfect: een beetje ongelijk en vals. Maar toch, als je gaat luisteren, dan is het muziek en kan het soms kippenvel opleveren. Dat is wat muziek is. Op een hoger niveau is dat ook zo.

Als musicus in een orkest ben je een onderdeel. Als dirigent sta je in het middelpunt van de belangstelling. Ligt dat laatste jou ook wat beter?

Voor jou is de sfeer ook belangrijk.

Ja, en vanuit die beweegreden mensen motiveren. Ze moeten altijd zich zelf blijven, vind ik. Dat is de beste manier om het beste uit de mensen te krijgen. Het is al stressvol genoeg om een solo te spelen, ook voor professionelen. Je moet proberen om de musici op hun gemak te stellen. Maar te slap moet het ook niet worden. Bij mij zal het nooit echt slap worden, denk ik. Dat hoop ik in ieder

Muzikaal wel. Maar als ze me zouden vragen te spreken over een nieuw dorpshuis, iets wat je totaal niet aanbelangt, dan vind ik dat lastiger. Muzikaal weet ik wat te vertellen, als het goed is ben ik goed voorbereid en gaat dat soepel. Je moet je ook persoonlijk presenteren. Ik heb veel adviseurs gehad die vinden dat ik bijvoorbeeld een nieuw rokkostuum moet hebben. Ik probeer er aan te werken om mij netjes

te presenteren. Maar dat is niet mijn sterke punt.

Met je rokkostuum is toch niks mis?

Nee, maar sommigen vinden dat het bij repetities ook wat netter mag. Maar ik ben zoals ik ben. Elke keer chique kleding, dat zou ook niet Ivan Meylemans zijn, vermoed ik.

Je moet als dirigent wel iemand zijn die het leuk vind om die trap af te komen, applaus te krijgen. Als iemand schuchter naar beneden komt...

Dat is waar, ik ben niet verlegen. Ik moet toegeven dat als het publiek je graag heeft en als het orkest goed speelt, dan vind ik het ook egostrelend. Als ik uit enquêtes merk dat dat ook echt zo is, dan vind ik dat heel fijn, dat moet ik echt toegeven.

De inleidingen die je bij een concert geeft bevallen je?

Die vond ik eerst afleidend, ik wilde me focussen. Maar het helpt me ook om meer te ontspannen. Ik bereid me voor, vroeger van papier, nu spontaner. Het luistert voor het publiek na zo'n inleiding toch anders naar de muziek. En het verbetert de band tussen orkest, dirigent en publiek. Dat is zo belangrijk. Maar het mag ook geen dorpshuis- of familieshow zijn. Het moet niet te ludiek worden. Het moet om de muziek blijven gaan.

Soms wordt HZO even een soort Metropole Orkest, zoals tijdens het concert met Eric Vloeimans of met Bløf bij Concert at Sea. Hoe vind je dat om te doen?

Ik vind dat fantastisch.

Zou je dat meer willen doen?

"Stel dat we tien series zouden hebben in plaats van vier, dan zou ik er wel twee willen doen op die manier. Maar schoenmaker blijf bij je leest, het doel blijft klassieke muziek. Klassieke concerten zijn wat stijfjes, dat zou

allemaal wel wat lossier mogen. Je moet het aanwakkeren om jonge mensen de zaal in te krijgen. Dus die interessante zijstappen moet je zeker doen."

Is filmmuziek de nieuwe klassieke muziek?

"Ja, ik vind die ook fantastisch. Ik luister veel filmmuziek in de auto."

"Filmmuziek hoef je vaak niet zes keer te horen voordat het binnen komt. Klassieke werken moet je vaak vaker horen om ze mooi te vinden. Kan je dat muziektechnisch uitleggen? Zitten er trucjes in?"

"Dat laatste sowieso. Er zitten bepaalde trucjes in die altijd terugkomen in filmmuziek, net zoals bepaalde toonaarden. Je hebt gesloten toonaarden en open toonaarden. Heel veel van die filmmuziek heeft open, brede toonaarden. Met veel mollen: As, Bes, Ges-groot, dat klinkt op een bepaalde manier. Dat heeft met natuurtonen en boventonen te maken. Mensen weten dat en worden met die kennis ook opgeleid. Om de film te ondersteunen gebeuren er geniale dingen. De muziek bij Disneyfilms is ook fantastisch, onwaarschijnlijk goed.

Wat ik ook nog wel eens zou willen: een groot scherm waarop een film wordt vertoond en daaronder het orkest dat de film begeleidt. Ik heb het een paar keer gedaan; het is moeilijk maar het kan wel." Meylemans is hoopvol over de toekomst. "Als ik zie hoe creatief de individuele muzikant is, zoals harpist Remy van Kesteren die met de popmuziek meegaat, of Eric Vloeimans. Muziek is muziek. Ik hoop wel dat de klassieke muziek en de componisten altijd gespeeld blijven worden. Maar daar ben ik van overtuigd. Die muziek is zo goed, die overstijgt heel veel van de nu gemaakte popmuziek, waar je over 100 jaar niets meer van hoort. Beethoven blijft, denk ik."

Alwin Baart

